

Сіромаха І.О.

КПІ ім. Ігоря Сікорського

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Україна, як держава з ринковою економікою, вже тривалий час стикається з низкою серйозних економічних викликів. Ці проблеми мають як внутрішні, так і зовнішні чинники, що впливають на розвиток економіки країни. Особливу увагу слід звернути на вплив військових конфліктів, інфляції, корупції та структурних реформ, які потребують системного підходу для подолання існуючих труднощів й набувають особливої актуальності в умовах воєнного стану. У межах даного дослідження пропонуємо розглянути ключові тенденції розвитку національної економіки в умовах дії воєнного стану та його впливу на рівні основних показників функціонування макроекономічної системи.

1. Війна та її вплив на економіку. Головним викликом для економіки України на сьогоднішній день є подолання наслідків повномасштабного вторгнення, який розпочався в 2014 році, а в 2022 році набув повномасштабного характеру. Війна значно вплинула на економічні показники країни, включаючи скорочення ВВП, руйнування інфраструктури, втрату інвестицій та зменшення експорту. Після початку війни уряд і світові фінансові інституції передали, що українська економіка «поділиться на два» у 2022 році. Однак реальні результати перевершили прогнози: відкриті дані показують, що ВВП впав на третій рік за 2022 рік. Згідно аналітичної інформації Державної служби статистики рівень ВВП скоротився на 29,1 % у 2022 року, й складає 3,86 трлн грн, водночас рівень 2021 року знаходиться у межах 5,45 трлн грн [1].

Змінення виробництва, міграція, утримання армії, що за лічені дні зросла в рази, є лише одним із прикладів масштабних кризових процесів в економіці України, спричиненого війною. Одним з прикладів відповідного впливу є рівні показника споживчих витрат, які торік впали на 27 %, традиційно складають основну частину української економіки. Експорт, який є другою за важливістю статтею, у контексті генерації ВВП, скоротився на 42 %, головним чином через блокаду Росією українських морських портів. Крім того, багато підприємств, які були зроблені для експорту, були зруйновані окупантами. Серед них «Азовсталь» та Маріупольський меткомбінат ім. Ілліча. При цьому імпорт зменшився незначно на 19 %. Тільки два сектори показали зростання: комунальні та державні [2]. Зростання у межах першого зумовлене наданням населенню комунальних послуг, а в свою чергу, держава значно збільшила витрати на війну, включаючи зарплату військовим, видатки на підготовку кадрів і виплати переселенцям.

2. Цифрова трансформація. Цифрова трансформація означає широке використання сучасних цифрових технологій, щоб покращити бізнес-процеси, послуги та продукти. Сюди входить використання таких технологій, як високий результат, штучний інтелект (ШІ), хмарне обчислення, блокчейн, Інтернет -речей, кібербезпека та автоматизація процесів. Цифрова трансформація спрямована на підвищення продуктивності, ефективності та створення нових можливостей для розвитку. Однак реальні зміни в цьому секторі почалися лише щось давно. Міністерство цифрової трансформації України, також відомо як Мінцифра, було засновано у вересні 2019 року для виконання цифрової політики уряду. Єдиною з найуспішніших програм є «Дія», яка дозволяє людям отримувати державні послуги онлайн. Українці можуть використовувати мобільний додаток, щоб подавати документи, реєструвати бізнес, сплачувати дані та отримувати інші послуги. Це значно спрощує бюрократичні процедури та зменшує ризик корупції. Цифрове посвідчення водія та свідоцтво про

реєстрацію транспортного засобу були першими версіями програми. Цифрові документи мають таку ж юридичну силу, як і фізичні аналоги. З січня 2020 року в тестовому режимі запрацював єдиний онлайн-сервіс для реєстрації новонароджених «єМалятко». З березня 2020 року також працює електронний студентський квиток. Хоча перші кроки до отримання статусу «цифрової країни» вже зроблені, необхідно впровадити реальні структурні зміни у всіх сферах без них, а також запровадити ще десятки національних програмних цифрових трансформацій. Безсумнівно, цифрова економіка має багато переваг для суспільства, підприємництва та держави. Надалі, після цифрових транзакцій легко контролювати, вона здатна зменшити конкурентну економіку та корупцію в країні. Крім того, розвиток внутрішнього ринку нових цифрових технологій відкриває можливості для українських ІТ-компаній, що призводять до припинення відтоку висококваліфікованих кадрів за кордон. Кібератаки, з іншого боку, представляють загрозу безпеці даних. На ринку відбудуться значні зміни, пов'язані з новими технологіями, особливо штучним інтелектом. Це може призвести до зникнення робочих місць в деяких секторах і появи нових в інших. Україна повинна бути підготовлена до таких значних змін. Хоча їх реалізація потребує значних інвестицій і має довготривалий характер, її впровадження, безсумнівно, стане каталізатором процесів цифровізації в Україні та сприятиме перетворенню її економіки на цифрову.

3. Інноваційний розвиток.

Інновації є одним із ключових чинників економічного розвитку, оскільки вони підвищують продуктивність, створюють нові ринки та підвищують рівень життя населення. Для України, яка має великий науково-технічний потенціал і висококваліфікованих спеціалістів, інноваційний розвиток може стати рушійною силою економіки. Інновації здатні змінити структуру економіки, роблячи її менш залежною від сировинних ресурсів і спрямованою на розвиток технологічних галузей.

Принагідно зазначимо, що одним з перспективних напрямків подолання актуальних загроз економічній безпеці України зумовлених впливом воєнного стану є стратегування вітчизняного розвитку відповідно до засад інтелектуальної економіки, що дозволяє інтегрувати ключові аспекти забезпечення прискорення процесів генерації та дифузії інновацій, цифровізацію державного та підприємницького секторів, сприяння інклюзивному та креативному розвитку економіки, що дозволить істотно розширити як індивідуальні можливості національного людського потенціалу, так і надасть перспективу до зростання бізнесу за рахунок високого рівня сприятливості підприємницького середовища [3, с. 253].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що функціонування національної макроекономічної системи на сучасному етапі її розвитку зазнає прямого деструктивного впливу фактору воєнного стану на стабільність розвитку основних її суб'єктів, разом з тим, перспективними напрямками подолання означених у дослідженні проблем залишається цифровізація, імплементація інноваційних рішень та розбудова інтелектуальної економіки з метою прискорення процесів відновлення та створення передумов до економічного зростання у довгостроковому горизонті планування.

Перелік посилань:

1. Структура валового внутрішнього продукту за категоріями доходу (у фактичних цінах; %). *Міністерство цифрової трансформації України*. 2024. URL: <https://data.gov.ua/dataset/84fcd043-1fb6-4cf9-ac68-5b843e35c577/resource/e8f69abc>.
2. Економічна статистика. Наука, технології та інновації. *Державна служба статистики України*. 2024. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm.
3. Tulchynska S. O., Solosich. O. S. Intellectual economy as an imperative for the development of systems for ensuring the economic security of economic entities. *Економічний вісник Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет»*. 2023. №1. С. 247-257. DOI: <https://doi.org/10.32434/2415-3974-2022-17-1-247-257>.